

Programma Beter Presteren

Rotterdams Onderwijsbeleid 2011 - 2014

deel 1

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding	4
2. Uitgangspunten en doelen	6
2.1 Uitgangspunten	6
2.2 Doelen	7
2.2.1 Strategisch doel voor Rotterdam	7
2.2.2 Primair onderwijs	8
2.2.3 Voortgezet onderwijs	8
2.2.4 Middelbaar beroepsonderwijs	9
2.3 Rotterdamse Onderwijsmonitor	9
3. Actielijnen en aanpak	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Meer leertijd	10
3.2.1 Voor- en vroegschoolse educatie	10
3.2.2 Meer leertijd primair onderwijs en voortgezet onderwijs	11
3.2.3 Bovenschools aanbod: de vakantieschool	12
3.3 De professionele school	13
3.4 Ouderbetrokkenheid	14
3.5 Twee schoolarrangementen	15
4. Organisatie en gemeentelijke financiën	17
4.1 Inleiding	17
4.2 Organisatie	17
4.3 Gemeentelijke financiën	19
Bijlage 1 Rotterdams Onderwijsbeleid 2006–2010	20
Bijlage 2 Onderbouwing en beschikbaarheid gegevens	21
Bijlage 3 Rotterdamse Onderwijsmonitor	23

Voorwoord

Het ontwikkelen en behouden van talent is de komende jaren prioriteit in Rotterdam. De stad heeft met haar relatief jonge bevolking een kweekvijver van talent. Dat biedt kansen, maar ook uitdagingen om dit talent optimaal te laten ontwikkelen. Er zijn nog te veel jongeren die hun talenten onvoldoende benutten. Daarnaast is een goed opgeleide beroepsbevolking essentieel voor de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de stad. Het Rotterdamse onderwijs speelt daarin een sleutelrol. Daarom investeert Rotterdam de komende vier jaar, ondanks de bezuinigingen, extra in onderwijs.

De afgelopen jaren is op het terrein van onderwijs veel bereikt. Er zijn vernieuwende brede schoolprogramma's ingevoerd, er is geïnvesteerd in de kwaliteit van scholen en er vallen minder leerlingen uit. Het Rotterdamse onderwijs is bezig met een inhaalslag maar de onderwijsresultaten kunnen beslist nog beter.

Goed onderwijs wordt gemaakt binnen de muren van de klas. Daarom is dit programma ontwikkeld door intensieve gesprekken over de kansen en uitdagingen voor het Rotterdamse onderwijs de komende jaren. Deze discussies werden gevoerd in de klas, in lerarenkamers, tijdens een drukbezocht Onderwijscafé en op de website www.rotterdamsonderwijsbeleid.nl met leraren, leerlingen, ouders, schoolleiders en schoolbesturen; mensen die dag in dag uit bezig zijn met de talentontwikkeling en de toekomst van jonge Rotterdammers.

Resultaat is het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 dat bestaat uit twee programma's: Beter Presteren en Voortijdig Schoolverlaten. Beter Presteren is een gemeenschappelijk programma van schoolbesturen en de gemeente en richt zich op het maximaal benutten van talent. Het programma Voortijdig Schoolverlaten volgt in de eerste helft van 2011 en gaat over het voorkomen van de verspilling van talent door een aanval op de schooluitval. Beide ambitieuze programma's hebben een duidelijk einddoel: het verhogen van de kwaliteit en resultaten van het Rotterdamse onderwijs.

Juist in Rotterdam, waar een inhaalslag moet worden gemaakt ten opzichte van veel andere steden, is het verhogen van de onderwijsresultaten cruciaal. Beter Presteren is niet voor niets de titel van dit eerste deel van het Rotterdams Onderwijsbeleid. De kern van Beter Presteren is het verhogen van de onderwijsresultaten, door meer effectieve leertijd, een meer professionele schoolomgeving en het vergroten van de betrokkenheid van ouders bij de schoolcarrière van hun kinderen. Door te investeren in taal en rekenen wordt een stevige basis gelegd voor een succes-

volle schoolcarrière. Zwakke scholen worden ondersteund in hun kwaliteitsslag. Met het arrangement Topklassen worden de Rotterdamse scholen uitgedaagd om meer resultaat te bereiken.

Rotterdam wil en moet beter presteren. Schoolbesturen en de gemeente leggen de lat de komende jaren dan ook hoog als het gaat om het verhogen van de resultaten in het Rotterdamse onderwijs, met de voortvarendheid die past bij Rotterdam. En met een resultaatgerichtheid die kenmerkend is voor deze stad. Rotterdamse kinderen moeten de kans krijgen om hun talenten maximaal te ontplooiën. Dat vraagt om het nemen van de verantwoordelijkheid om goed kwalitatief onderwijs te bieden dat talent tot ontwikkeling brengt, leerlingen uitdaagt het beste uit zichzelf te halen en jongeren weerbaar maakt voor de arbeidsmarkt van morgen. Dat vraagt ook om openheid over resultaten om zo te leren van elkaar.

De inzet van leraren, leerlingen, ouders, schoolbesturen, gemeente en iedereen die betrokken is bij de ontwikkeling van jonge Rotterdammers is daarbij cruciaal. Door te investeren in goed onderwijs wordt geïnvesteerd in de toekomst van Rotterdamse kinderen en daarmee ook in de toekomst van onze stad.

1. Inleiding

“Het is verheugend dat ook het bestuur van de gemeente Rotterdam blijvend wil investeren in onderwijs. Ook het feit dat het werkveld hierbij steeds wordt betrokken is een prima keuze.” (schoolbestuurder)

Goed onderwijs is belangrijk voor de toekomst van Rotterdam en voor de kinderen en jongeren die er wonen. Het opleidingsniveau, de creativiteit en het innovatief vermogen bepalen het succes van de stad en de kansen van haar inwoners. De vraag naar hoog opgeleide arbeidskrachten neemt toe. Het opleidingsniveau van de Rotterdamse bevolking stijgt maar blijft nog achter bij andere steden.¹

Rotterdamse resultaten

Binnen het Rotterdamse onderwijs zijn de afgelopen jaren veel successen geboekt. Steeds meer jongeren behalen een startkwalificatie en stromen door naar het hoger onderwijs. Veel jongeren met een achterstand zijn bezig met een inhaalslag. Er zijn vernieuwende programma's ingevoerd voor de brede scholen en de kwaliteit van veel scholen is verbeterd. Zo kent het Rotterdamse primair onderwijs geen zeer zwakke scholen meer, met uitzondering van één school in het speciaal onderwijs. En vooral in de klassen is door de inzet van leraren talent tot ontwikkeling gebracht. In bijlage 1 is een beknopte samenvatting opgenomen van de opbrengsten van het Rotterdams Onderwijsbeleid 2006-2010.

Toch is in het Rotterdamse onderwijs nog veel te bereiken. Een derde van de Rotterdammers tussen de 15 en 65 jaar heeft een opleiding onder het niveau van mbo2. Er zitten relatief weinig leerlingen op het vwo en de eindexamencijfers zijn in Rotterdam lager dan in de rest van Nederland. Volgens de Sociale Index van 2010 scoren Rotterdammers op het vlak van 'voldoende taalbeheersing' gemiddeld een 4,8.²

De bevolkingssamenstelling van de stad vormt een bijzondere uitdaging voor het onderwijs. Rotterdam kent een waaier aan nationaliteiten; tweederde van de jeugd groeit op in families die oorspronkelijk niet uit Nederland komen. Hoewel in Rotterdam veel tweede- en derdegeneratie-immigranten wonen, wordt vaak thuis niet of nauwelijks Nederlands gesproken. Eén op de drie leerlingen groeit op

in een gezin met laagopgeleide ouders. Deze jongeren stromen beperkt door naar hogere vormen van onderwijs en lang niet allemaal halen zij een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt.³ Zo blijven talenten onbenut. Dat heeft consequenties voor jongeren en voor de stad als geheel.⁴

Verschillende factoren zijn van invloed op het gemiddelde opleidingsniveau van de bevolking. Zoals het woon- en leefmilieu: hoger opgeleiden trekken vaak weg, lager opgeleiden trekken juist naar de stad toe. Ook de aard van de werkgelegenheid in de stad en de ontwikkeling van de stedelijke economie zijn bepalend; daarvoor stelt de gemeente een programma over de arbeidsmarkt en een programma over de economie op. In beide programma's krijgt onderwijs een centrale plaats. Immers: investeren in onderwijs en verhoging van de onderwijsresultaten zijn van doorslaggevend belang voor de ontwikkeling van de stad en haar inwoners. Daarover gaat dit onderwijsprogramma Beter Presteren, een gezamenlijk programma van de Rotterdamse schoolbesturen en de gemeente.

1) Zie onder andere Innovatieplatform, 19 april 2010, Nederland 2020: terug in de top 5. De economische agenda: innovatief, internationaal, invloerend; Innovatieplatform, mei 2006, Kennisinvesteringsagenda 2006-2016. Doel: Nederland, hét land van talenten!; Gemeente Rotterdam, juli 2009, Sociale Strategie Rotterdam 2020.

2) Op een schaal van 1-10.

3) Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of een mbo-diploma vanaf niveau 2.

4) Zie onder andere Organisation for Economic Co-operation and Development, januari 2010, The high cost of low educational performance. – The long run economic impact of improving PISA Outcomes; Economic Development Board Rotterdam, 2008, Koers houden, doorpakken en uitvoeren.

Tweeluik Rotterdams Onderwijsbeleid

Het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 bestaat uit een tweeluik: Beter Presteren en Voortijdig Schoolverlaten. Het programma Beter Presteren ligt voor u.

De schoolbesturen en de gemeente hebben met elkaar besloten dat het Rotterdams Onderwijsbeleid zich in de periode 2011-2014 richt op verhoging van de onderwijsresultaten. De focus ligt op taal en rekenen; vakken die de basis vormen voor de ontwikkeling van ieder kind. Daarnaast is afgesproken dat op scholen, binnen schoolbesturen, binnen de gemeente én onderling nog resultaatgerichter wordt gewerkt. De Rotterdamse visie op onderwijs sluit nauw aan op die van het kabinet. In hoofdstuk 2 wordt omschreven wat de belangrijkste uitgangspunten zijn en welke doelen zijn gekozen voor de periode 2011-2014. Hoofdstuk 3 presenteert de concrete actielijnen. In hoofdstuk 4 worden de organisatie en financiering toegelicht.

Voor goed onderwijs is echter meer nodig dan alleen een focus op verhoging van de onderwijsresultaten. Het Rotterdamse onderwijs richt zich op de brede ontwikkeling van het kind.

Een aantal specifieke programma's maken die brede talentontwikkeling mede mogelijk. Zo helpt het programma 'Ieder Kind Wint' de zorgstructuur op scholen te verbeteren.

Dat gebeurt door preventie en vroegsignalering. Ook wordt de samenwerking verstevigd tussen de zorg- en advies-teams (ZAT) op de scholen en de Centra voor Jeugd en Gezin. Met de aanpak Veilig op School wordt bijgedragen aan een positief en veilig leer- en werkklimaat in de schoolomgeving en in het schoolgebouw. Het Integraal Huisvestingsplan 2010-2012 draagt bij aan een goede huisvesting van alle scholen.

En niet in de laatste plaats het programma Voortijdig Schoolverlaten. Dit programma moet ertoe bijdragen dat jongeren gemotiveerd aan het onderwijs deelnemen en daardoor niet uitvallen. Het programma Voortijdig Schoolverlaten vormt samen met dit programma Beter Presteren het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014.

2. Uitgangspunten en doelen

“Als je de resultaten van je leerlingen wilt verhogen, moet je keuzes maken.” (leerkracht)

2.1 Uitgangspunten

Het Rotterdams Onderwijsbeleid is een gezamenlijke krachtsinspanning: van scholen en schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs (inclusief het primair speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs), het middelbaar en hoger beroepsonderwijs, de universiteit en de gemeente. Samen doen zij dat wat nodig is om de onderwijsresultaten in Rotterdam te verhogen. Zij zien allemaal het grote belang hiervan voor Rotterdam en voor de Rotterdamse kinderen en jongeren op korte en lange termijn.

Het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Goed onderwijs is cruciaal voor talentontwikkeling. Kinderen moeten zich breed kunnen ontwikkelen en tegelijk wordt focus aangebracht op de basisvaardigheden taal en rekenen.
- De school is de eenheid van verandering. Verhoging van de onderwijsresultaten gebeurt op school, binnen de vier muren van het klaslokaal.
- Het schoolbestuur en de school zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. De gemeente faciliteert en ondersteunt waar nodig om de resultaten te verhogen.
- Het resultaat telt. Schoolbesturen, scholen, leraren en gemeente werken resultaatgericht. Er worden concrete doelen afgesproken met zeggingskracht op schoolniveau. Alle scholen zetten de komende jaren een stap omhoog.
- Het Rotterdamse programma Beter Presteren werkt als een lerende organisatie en wordt ondersteund door een klein programmabureau.
- Rijksbeleid en gemeentelijk beleid versterken elkaar.

Focus op resultaat

De Rotterdamse onderwijsresultaten worden de komende jaren verhoogd door focus op de basisvaardigheden taal en rekenen en door focus op resultaat.

Taal en rekenen zijn het fundament waarop kinderen zich verder ontwikkelen en hun talenten tot bloei laten komen. Goede reken- en taalvaardigheden zijn een voorwaarde voor succes op school en op de arbeidsmarkt. Scholen, schoolbesturen en de gemeente gaan daarbij uit van resultaatgericht werken. De hele onderwijskolom moet een bijdrage leveren aan een hoger opleidingsniveau. De meeste aandacht in dit programma gaat uit naar de voor- en vroegschoolse educatie, het primair onderwijs en het voortgezet

onderwijs. Daar wordt immers het meeste rendement bereikt, waar ook in vervolgopleidingen de vruchten van worden geplukt.

Van alle Rotterdamse scholen wordt verwacht dat zij de komende vier jaar betere onderwijsresultaten behalen. In elke leerling, in elke klas en op elke school schuilt talent. De uitdaging is talent aan te boren dat nog niet werd of kon worden aangesproken en dat de komende periode ten volle tot bloei komt. Om dat te bereiken is het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 opgebouwd uit de volgende elementen: bieden van meer leertijd, werken aan professionalisering van de school, werken aan betrokkenheid van ouders en participeren in één van twee schoolarrangementen. Met de schoolarrangementen wordt recht gedaan aan het uitgangspunt dat de school zelf centraal staat en dat met maatwerk de onderwijsresultaten verhoogd kunnen en moeten worden.

Meer leertijd

Meer leertijd wordt aangeboden op drie momenten in de schoolloopbaan. In de voor- en vroegschoolse educatie komen kinderen eerder in aanraking met de (Nederlandse) taal. Leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs krijgen daarnaast extra leertijd. Ook worden meer vakantie-scholen opgezet, die zich richten op verbetering van de overgangen tussen primair en voortgezet onderwijs en

middelbaar beroepsonderwijs (mbo). De vakantieschool biedt ook talentvolle leerlingen extra uitdaging en ontplooiingskansen.

Professionele school

Werken aan verhoging van onderwijsresultaten vergt een professioneel klimaat op school. Leraren hebben hoge verwachtingen van hun leerlingen. Schoolleiding en leraren zijn gemotiveerd. Zij worden in de professionele school door de schoolleiding toegerust op een resultaatgerichte manier van werken (gesprek, apparatuur, opleiding). Goed toegeruste leraren bereiken betere resultaten én staan met meer plezier voor de klas, spreken elkaar aan en leggen reken-schap af over resultaten.

Ouderbetrokkenheid

Verhoging van onderwijsresultaten kan niet zonder de ouders. Zij zijn eerstverantwoordelijk voor de ontwikkeling van hun kinderen. Hun betrokkenheid bij het onderwijs en bij de onderwijsresultaten van hun kind vormt een belangrijke voorwaarde voor succes. Ook de school investeert in de relatie met ouders. Een steviger educatief partnerschap tussen school en ouders is een voorwaarde om de talenten van kinderen en jongeren ten volle te kunnen benutten.

Schoolontwikkeling

Alle scholen worden in het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 uitgedaagd de lat hoger te leggen. Dat kan niet overal op dezelfde manier. Hoe de school gebruikmaakt van de extra leertijd, werkt aan de professionele school en aan het betrekken van ouders is een kwestie van maatwerk. Daarvoor zijn twee arrangementen ontwikkeld. Het eerste

arrangement is de aanpak Intensieve Schoolontwikkeling (ISO) voor scholen, afdelingen en opleidingen die door de Inspectie van het Onderwijs als zeer zwak of zwak worden betiteld. Voor alle andere scholen en afdelingen is er het Topklassenarrangement, een aanpak waarmee school en schoolbestuur de komende jaren gaan excelleren.⁵

2.2 Doelen

2.2.1 Strategisch doel voor Rotterdam

Rotterdam heeft behoefte aan meer hoger opgeleide inwoners.⁶ Het streven is dat in Rotterdam een steeds groter deel van de beroepsbevolking een opleiding heeft op het niveau van het hoger beroepsonderwijs (hbo) of hoger. Daarmee wordt aangesloten bij de intenties uit het programma over de arbeidsmarkt van de gemeente Rotterdam. De opbouw van de beroepsbevolking wordt dan meer vergelijkbaar met die in de andere drie grote steden.⁷ De bijdrage aan een hoger opgeleide beroepsbevolking vanuit het onderwijs is door het stadsbestuur voor 2014 als volgt vertaald: "Aan het eind van deze collegeperiode liggen de scores voor taal en rekenen significant dicht bij het landelijke gemiddelde dan in 2010".

Hogere onderwijsresultaten dragen wezenlijk bij aan een hoger opleidingsniveau. De inzet van het Rotterdamse onderwijsveld om een bijdrage te leveren aan een hoger opgeleide bevolking is per definitie groot. Het duurt echter lang voordat de resultaten zichtbaar worden. De kinderen die nu starten op de voorschool komen pas over 15 tot 20 jaar op de arbeidsmarkt. Dan worden de langetermijneffecten van de Rotterdamse inzet om de onderwijsresultaten te verhogen, zichtbaar.

Alle scholen leveren een bijdrage aan de verdere verhoging van de onderwijsresultaten. Scholen maken daarover afspraken met hun schoolbestuur. Schoolbesturen en gemeente committeren zich samen aan het bereiken van de programmadoelen voor de stad als geheel in 2014. In dit hoofdstuk worden concrete doelen gesteld voor primair onderwijs (paragraaf 2.2.2), voortgezet onderwijs (paragraaf 2.2.3) en mbo (paragraaf 2.2.4). Gemeente en schoolbesturen maken voor het bereiken van die doelen concrete afspraken tot op het herkenbare niveau van de school. In bijlage 2 worden de gebruikte gegevens onderbouwd en wordt de beschikbaarheid toegelicht. Om de doorgaande leerlijn op taal en rekenen te borgen, worden daarnaast in Rotterdam concrete doelen gesteld met betrekking tot referentieniveaus. Daartoe worden afspraken gemaakt over de introductie van uniforme toetsen bij de overgang van de ene naar de andere onderwijsfase.

5) Voor dit programma geldt in relatie tot het ISO arrangement, dat waar gesproken wordt over school, ook bedoeld wordt afdeling of opleiding. In relatie tot het Topklassenarrangement geldt dat waar gesproken wordt over school, ook bedoeld wordt afdeling.

6) Hoger opgeleid is diploma behaald in hbo of wetenschappelijk onderwijs.

7) In Den Haag was in 2008 40% van de beroepsbevolking hoger opgeleid, in Amsterdam 54% en in Utrecht 59% (bron: programma arbeidsmarkt i.o.).

2.2.2 Primair onderwijs

Voor het primair onderwijs worden programmadoelen gesteld voor taal in groep 3, 6 en 8 en voor rekenen in groep 4, 6 en 8. Zo wordt dicht bij de dagelijkse schoolpraktijk aangesloten en ontstaat inzicht in het effect van de aanpak op verschillende niveaus. De taalactiviteiten in groep 3 geven tevens zicht op de effecten van de voor- en vroeg-schoolse educatie.

Primair onderwijs	Huidige situatie		Inhalen achterstand
	Nederland 2010	Rotterdam 2010	Rotterdam 2014
technisch lezen groep 3	n.v.t.	2011	-65%
rekenen groep 4	n.v.t.	2011	-65%
begrijpend lezen groep 6	n.v.t.	2011	-65%
rekenen groep 6	n.v.t.	2011	-65%
Cito Eindtoets groep 8	535,4	531,2	534,0

De gegevens met betrekking tot taal en rekenen zijn bekend bij de scholen en schoolbesturen maar nog niet op stedelijk niveau. In het kader van dit programma worden in Rotterdam tussen gemeente en schoolbesturen in 2011 definitieve afspraken gemaakt over het inzichtelijk maken op schoolniveau van de voortgang en resultaten op hier genoemde indicatoren.

De Cito Eindtoets in groep 8 is het schakelmoment tussen het primair en het voortgezet onderwijs. De uitslag bepaalt mede naar welk niveau in het voortgezet onderwijs de leerling uitstroomt. Het streven is dat het Rotterdamse gemiddelde op de Cito Eindtoets stijgt van 531,2 naar 534,0 of hoger. Belangrijkste reden is dat een score van 534,0 een leerling over het algemeen 'toegang' geeft tot een brugklas op havo-niveau. Een ander argument is dat de Inspectie van het Onderwijs een gemiddelde score van 533,8 op de Cito Eindtoets als ondergrens hanteert om een school wat betreft de opbrengsten als voldoende te beoordelen. Met 534,0 als streefwaarde in 2014 kiest Rotterdam voor een ambitie net boven de andere drie grote steden waar de gemiddelde score op de Cito Eindtoets al jaren 533,0 is. Met de stap van 531,2 naar 534,0 wordt de achterstand van Rotterdam ten opzichte van Nederland met 65% ingelopen. De tussentijdse resultaten in de groepen 3, 4 en 6 zijn om die reden ook op een verbetering met 65% gesteld. Dat zijn zeer ambitieuze doelstellingen voor een dergelijk relatief korte termijn maar deze kunnen met gemeenschappelijke inzet van alle Rotterdamse scholen worden bereikt. De scholen die nu laag scoren verbeteren zich maar ook de scholen die nu boven het gemiddelde uitkomen, moeten de lat hoger leggen. Alleen zo profiteren alle leerlingen van dit programma.

2.2.3 Voortgezet onderwijs

Voor taal en rekenen is in het voortgezet onderwijs nog geen tussentijdse indicator beschikbaar die op stedelijk of landelijk niveau inzicht geeft. Wel is in Rotterdam eind 2010

het programma Rotterdams (Taal) Effect gestart. De scholen van de drie grote schoolbesturen gebruiken allemaal dezelfde toets in de brugklas om de taalprestaties te kunnen volgen en vergelijken. De intentie is het systeem de komende jaren uit te breiden naar hogere groepen totdat op termijn de hele school deelneemt. Zo kan de taalontwikkeling van alle leerlingen worden gevolgd. Ook is de intentie van de schoolbesturen dit uit te breiden met toetsen voor wiskunde/rekenen.

Het programma Beter Presteren sluit in overleg met de schoolbesturen aan bij Diataal. Als binnen enkele jaren alle scholen in het voortgezet onderwijs meedoen, ontstaat net als in het primair onderwijs een goed inzicht in de taalprestaties van leerlingen. Hetzelfde geldt voor de rekentoetsen die worden ontwikkeld.

Voor de verbinding van het voortgezet onderwijs met het primair onderwijs aan de 'toeleverende' kant en het mbo en hbo aan de kant waar wordt 'afgeleverd', is in Rotterdam de Kijkwijzer Taal ontwikkeld. Hierin worden taalniveaus geformuleerd waarmee scholen eenduidig de taalvaardigheid van leerlingen kunnen uitwisselen. Ook hier wordt in het programma gebruik van gemaakt.

De komende jaren worden vanuit het Rijk strengere eisen aan het eindexamenniveau van leerlingen gesteld: vanaf schooljaar 2012-2013 mogen leerlingen op het eindexamen maximaal één vijf halen voor de vakken Nederlands, wiskunde en Engels. Goede cijfers voor vooral Nederlands en wiskunde verhogen de kans op een succesvolle vervolgopleiding. Om die reden worden in het programma Beter Presteren doelen gesteld voor het cijfer op het centraal schriftelijk eindexamen voor Nederlands en wiskunde.

Voortgezet onderwijs	Huidige situatie		Streefwaarde
	Nederland 2010	Rotterdam 2010	Rotterdam 2014
toets referentieniveaus taal	OCW	2011	2011
toets referentieniveaus rekenen	OCW	2011	2011
gemiddeld cijfer CSE Nederlands	6.2	6.1	6.2
gemiddeld cijfer CSE wiskunde	6.4	6.1	6.4

In het kader van het programma Beter Presteren worden in Rotterdam tussen schoolbesturen en gemeente in 2011 definitieve afspraken gemaakt over het inzichtelijk maken op schoolniveau van de voortgang en resultaten op het gebied van taal en rekenen. Zolang er nog geen landelijke toetsen zijn ontwikkeld voor referentieniveaus wordt in Rotterdam met 'eigen' toetsen gewerkt. Met de gekozen doelstellingen worden alle scholen in het voortgezet onderwijs uitgedaagd de onderwijsresultaten nog beter te gaan volgen en de lat een stukje hoger te leggen.

2.2.4 Middelbaar beroepsonderwijs

Er is nog geen mbo-brede indicator beschikbaar die inzicht geeft in het niveau van taal en rekenen aan het eind van de opleiding (zoals de Cito Eindtoets dat doet aan het einde van het primair onderwijs en het centraal schriftelijk eind-examen bij het voortgezet onderwijs). Wel is op 1 augustus 2010 de Wet Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen in werking getreden. De referentieniveaus beschrijven wat leerlingen gedurende hun schoolloopbaan moeten weten en kunnen op het gebied van taal en rekenen. De referentieniveaus worden vanaf schooljaar 2010-2011 stap voor stap ingevoerd. In Rotterdam worden zogenaamde entreetoetsen, die gekoppeld zijn aan de referentieniveaus voor taal en rekenen, al gebruikt op een deel van de mbo-opleidingen. Dit wordt de komende jaren verder uitgebouwd en zal naar verwachting leiden tot aanvullende afspraken met het voortgezet onderwijs.

Middelbaar beroepsonderwijs	Huidige situatie		Inhalen achterstand
	Nederland 2010	Rotterdam 2010	Rotterdam 2014
toets referentieniveaus taal	OCW	2011	2011
toets referentieniveaus rekenen	OCW	2011	2011

In het kader van het programma Beter Presteren worden in Rotterdam tussen schoolbesturen en gemeente in 2011 definitieve afspraken gemaakt over het inzichtelijk maken op schoolniveau van de voortgang en resultaten op het gebied van taal en rekenen.

Ook het mbo gaat de onderwijsresultaten op het gebied van taal en rekenen zo beter volgen en legt de lat hoger. Na invoering van de referentieniveaus en bijbehorende toetsen kan dat op uniforme wijze. Waar mogelijk worden in de tussenliggende periode al maatwerkafspraken gemaakt met de ROC's op basis van eigen toetsen.

2.3 Rotterdamse Onderwijsmonitor

Het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 werkt met concrete doelen op een beperkt aantal indicatoren voor het primair en voortgezet onderwijs en het mbo. Het is cruciaal om zicht te houden op de vorderingen. De jaarlijkse Rotterdamse Onderwijsmonitor wordt daartoe doorontwikkeld. De monitor bestrijkt de hele onderwijskolom en wordt gevuld met gegevens van de scholen zelf, die de schoolbesturen aanleveren. Scholen hoeven geen extra gegevens aan te leveren. Er wordt aangesloten bij gegevens die bijvoorbeeld de Inspectie van het Onderwijs ook al gebruikt.

Afspraken met schoolbesturen

In het primair onderwijs zijn er voor vrijwel alle scholen al goede gegevens om de ontwikkeling van taal en rekenen te

volgen, maar deze werden tot op heden niet altijd gedeeld door schoolbesturen. In het voortgezet onderwijs en het mbo ontbreken eenduidige toetsen om nu al heldere doelen te kunnen stellen. In het kader van het programma Beter Presteren maakt ieder schoolbestuur met de gemeente afspraken over de inspanningen om de onderwijsresultaten per school te verhogen en over het gezamenlijk monitoren van de resultaten per schoolbestuur.

Gewerkt wordt aan volledige transparantie aan het eind van deze periode van het Rotterdams Onderwijsbeleid (2014).

Monitor

Een voorbeeld van de Onderwijsmonitor is opgenomen in bijlage 3. De monitor geeft inzicht in het succes en de eventuele knelpunten van het resultaatgericht werken, in de bereikte resultaten en biedt bijsturingmogelijkheden. De monitor ondersteunt zo de gezamenlijke opgave om de onderwijsresultaten te verhogen. De gegevens zijn expliciet niet bedoeld voor onderlinge ranking.

Het monitoren van onderwijsresultaten moet recht doen aan de inspanningen van alle scholen. Een bepaald eindresultaat is voor de ene school veel gemakkelijker te behalen dan voor de andere school (bijvoorbeeld als het opleidingsniveau van de ouders van de leerlingen van beide scholen sterk verschilt). Het meten van toegevoegde waarde of leerwinst gaat om die reden onderdeel uitmaken van de Rotterdamse Onderwijsmonitor, zodra daar door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een valide methodiek voor is ontwikkeld (na invoering van uniforme toetsen).

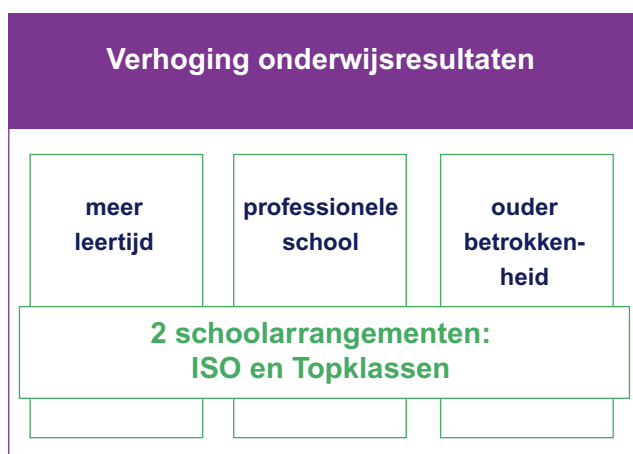
Referentieniveaus

De door het ministerie van OCW ontwikkelde referentieniveaus zijn bedoeld om de taal- en rekenprestaties van leerlingen te verhogen en voor die vakken de aansluiting te verbeteren tussen de verschillende onderwijssectoren. Met behulp van de referentieniveaus kunnen onderwijsdoelen gesteld worden. Dat is een belangrijke voorwaarde voor resultaatgericht werken. De niveaus sluiten aan bij de ambitie van het Rotterdams Onderwijsbeleid. De schoolbesturen en de gemeente willen daarom graag vooroplopen bij de invoering van de referentieniveaus.

3. Actielijnen en aanpak

3.1 Inleiding

Met de uitgangspunten en doelen als basis investeren scholen, schoolbesturen en gemeente in meer leertijd in voor- en vroegschoolse educatie, in primair en voortgezet (speciaal) onderwijs en in een bovenschools aanbod (paragraaf 3.2), in de professionele school (paragraaf 3.3) en in ouderbetrokkenheid (paragraaf 3.4). De scholen passen maatwerk toe. Om ze daarin te ondersteunen worden twee arrangementen geboden voor een meer resultaatgerichte werkwijze (paragraaf 3.5). Alle inzet draagt bij aan hetzelfde einddoel: verhoging van de onderwijsresultaten.

3.2 Meer leertijd

“Meer leertijd zorgt voor betere leerprestaties. Bij het opzetten van een brede school moet er sprake zijn van een totaalconcept, inhoudelijk en organisatorisch.” (schooldirecteur)

3.2.1 Voor- en vroegschoolse educatie

Een goede start van de schoolcarrière is belangrijk, want achterstanden zijn later lastig in te halen. De basis voor een goede score op taal en rekenen wordt al vroeg gelegd. Hoe eerder kinderen daarin worden uitgedaagd, hoe groter de kans dat ze op die terreinen goed presteren. Investeren in voor- en vroegschoolse educatie (vve) is in Rotterdam daarom vanzelfsprekend.

In de afgelopen collegeperiode (2006–2010) lag het accent in Rotterdam op een dekkend aanbod van vve. In oktober 2010 maakte 87% van alle driejarigen gebruik van een

voorschoolse voorziening en nam ruim 70% van de driejarige doelgroepkinderen deel aan een vve-programma. De kwantitatieve ambitie van Rotterdam is om alle twee- en driejarige doelgroepkinderen⁸ te bereiken. Uit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de vve omhoog kan en moet, door versterking van de doorgaande leerlijn met het primair onderwijs en verhoging van de kwaliteit van leidsters.⁹ Er is in Rotterdam een leertraject voor de leidsters ingezet, maar het niveau gaat te langzaam omhoog om daarmee de doelen van dit programma te kunnen realiseren.

Acties voor- en vroegschoolse educatie 2011-2014

Het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 kiest in de vve voor twee speerpunten: de verhoging van de kwaliteit met de introductie van groep nul en deelname van alle doelgroepkinderen.

De introductie van groep nul

Er wordt gestart met groepen nul voor 2- en 3-jarigen binnen het primair onderwijs. Met de invoering van groep nul wordt de voorschool onder het pedagogisch-didactisch regime van het primair onderwijs gebracht. Daarmee wordt een vloeiende doorgaande leerlijn gecreëerd. Het succes van de vve staat of valt met een goede interactie tussen leidster en kind. Van de leidsters wordt verwacht dat zij voor alle kinderen ontwikkelingsdoelstellingen én te bereiken resultaten formuleren, zoals vastgelegd in de Wet OKE.¹⁰ Door de aansluiting van de vve bij het primair onderwijs komen de leidsters in een meer resultaatgerichte omgeving.

Tevens wordt een extra kwaliteitsimpuls gegeven door intensivering van de leertijd, bijvoorbeeld door het aantal verplichte dagdelen in de groepen nul te verhogen van vier naar minimaal vijf en door per groep te werken met minimaal één leidster op hbo-niveau. Zo is het team beter toegerust voor zijn belangrijke taak. Bovendien is de voorschoolse educatie zo beter in staat om resultaatgericht te werken en kan de zorgstructuur van het primair onderwijs ook voor de peuters worden ingezet. In het primair onderwijs bestaat hiervoor veel enthousiasme.

Ouders worden nadrukkelijk betrokken bij groep nul. Zij krijgen een training aangeboden die hen inzicht geeft in hoe ze de taalontwikkeling van hun kinderen verder kunnen stimuleren. Ouders van doelgroepkinderen worden gestimuleerd om mee te doen aan deze introductie cursus en om deel te

8) Doelgroepkinderen zijn kinderen van wie tenminste één ouder in een niet-westers land is geboren of van wie de ouders in een westers land zijn geboren en tenminste één ouder een laag opleidingsniveau heeft.

9) Bijvoorbeeld: Onderwijsraad, 26 mei 2010, Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool; Inspectie van het Onderwijs, 2009, De kwaliteit van VVE in de gemeente Rotterdam; Tavecchio, 2008, Pedagogische kwaliteit van de opvang voor 0- tot 4-jarigen in Nederlandse kinderdagverblijven; Het Rotterdams Onderwijsverslag 2009.

10) Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie.

nemen aan een taal- en participatietraject. Deelnemers aan het ouderprogramma krijgen korting op de ouderbijdrage aan de vve. Zo wordt hun betrokkenheid op een positieve manier gestimuleerd.

Doel van groep nul is het grootste deel van de achterstand in te lopen vóór de start in groep 1. In 2011 worden zo mogelijk 30 groepen onder het regime van het primair onderwijs geplaatst. De eerste groepen gaan van start in wijken met een lage sociale index. Het vervolgtempo van invoering is afhankelijk van de praktische consequenties en wordt in overleg tussen de betrokkenen bepaald. De welzijnsinstellingen maken uitdrukkelijk deel uit van dat overleg, evenals de deelgemeenten. In 2014 zijn er in Rotterdam minimaal 200 groepen nul.

Deelname van doelgroepkinderen

Rotterdam realiseerde al in 2010 een 100% dekkend aanbod vve voor doelgroepkinderen in de wijken met een lage sociale index. Hoe jonger peuters instromen in de vve, hoe groter de kans dat zij zonder een taalachterstand naar het primair onderwijs gaan. De ambitie is dan ook om elk kind dat het nodig heeft al vanaf 2-jarige leeftijd een plek te bieden in een kwalitatief goed vve-traject.

De meest effectieve aanpak wordt bepaald op basis van de pilot 'verbeteren toeleiding'.¹¹ De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) en de Wijkfelicitedienst zijn de aangewezen organisaties voor de toeleiding. Vrijwel alle Rotterdamse peuters komen in een CJG en worden daar indien nodig naar de vve verwezen. De ouderconsulenten van de Wijkfelicitedienst bezoeken de Rotterdamse kinderen wanneer zij twee jaar worden. Zij blijven de gezinnen van

de doelgroepkinderen net zolang bezoeken totdat de kinderen deelnemen aan een vve-programma. Er zijn op dit moment nog geen wettelijk toegestane dwangmiddelen maar het Rijk onderzoekt de mogelijkheden hiervoor. Rotterdam sluit aan bij de resultaten en neemt proactief deel aan eventuele pilots.

3.2.2 Meer leertijd primair onderwijs en voortgezet onderwijs

In de periode 2006-2010 hebben veel scholen geïnvesteerd in de brede school; bijna alle scholen doen mee. De brede school stimuleert de talenten van kinderen met een breed aanbod aan lessen van programma's zoals Lekker Fit, Ieder Kind een Instrument, de Gezonde School en Denken, Voelen, Doen. Ouders en kinderen zijn enthousiast over het aantrekkelijke en afwisselende aanbod. Onderzoek naar de brede school heeft aangetoond dat de extra leertijd een positieve invloed heeft op de sociale competenties van leerlingen, hun deelname aan sport en de betrokkenheid van ouders.^{12,13} Leerlingen ervaren meer binding met de school en gaan er met meer plezier naar toe.

Een duidelijke focus op profielen zoals sport, cultuur of filosofie in de extra leertijd draagt dus bij aan de ontwikkeling en de leerresultaten van kinderen. Dit effect wordt nog versterkt wanneer de extra uren verbonden zijn aan het reguliere lesprogramma. Dan wordt namelijk gedurende de hele leertijd de ontwikkeling van het kind gestimuleerd. Zo leidt extra leertijd tot een verhoging van de onderwijsresultaten.

Acties meer leertijd primair en voortgezet onderwijs 2011-2014

Minder regels, meer focus

Uitgaande van de goede basis die in de brede school is gelegd, ligt de lat de komende jaren nog een stukje hoger. In de periode 2011-2014 komt er binnen de extra leertijd meer ruimte voor maatwerk. In plaats van strikt voorgeschreven varianten, kunnen scholen voortaan kiezen voor drie tot zes uur extra leertijd per week. De extra leertijd in de brede school maakt deel uit van de strategie om hogere onderwijsresultaten te halen. Scholen kunnen dit individueel of per wijk organiseren. Ook kiezen scholen voor een duidelijk profiel.¹⁴ De programma's Lekker Fit, Ieder Kind een Instrument, de Gezonde School en Denken, Voelen, Doen worden door de gemeente versterkt op hun bijdrage aan de onderwijsresultaten. De vakkrachten worden hiertoe waar nodig bijgeschoold op hun vaardigheden. Scholen die voor deze programma's kiezen, maken hierover meerjarige afspraken met de gemeente. Zo wordt de verbinding met het reguliere lesprogramma optimaal en hebben de programma's nog meer effect. De programma's dragen tevens bij aan de verhoging van sportparticipatie en aan de reductie van sociaal-economische gezondheidsverschillen.

11) In 2010 is in de deelgemeenten Charlois, Delfshaven en Hoogvliet met de pilot 'verbeteren toeleiding,' gestart. Evaluatie in 2011.

12) Risbo, februari 2010, Met meer plezier naar school: een onderzoek naar de effecten van brede scholen in het Rotterdams voortgezet onderwijs.

13) Effectonderzoek in het primair onderwijs wordt verwacht in februari 2011.

14) Uit onderzoek van het Risbo, februari 2010, Met meer plezier naar school: een onderzoek naar de effecten van brede scholen in het Rotterdams voortgezet onderwijs, blijkt dat het kiezen voor een duidelijk profiel bijdraagt aan de onderwijsresultaten.

Maatwerk betekent ook dat er ruimte is voor andere creatieve manieren om onderwijsresultaten te verbeteren. Een voorbeeld daarvan is les in het voetbalstadion, een recent initiatief van een aantal scholen in Rotterdam-Zuid, de deelgemeenten Feijenoord, IJsselmonde en Charlois, voetbalclub Feyenoord en de gemeente om leerlingen in een stimulerende omgeving extra les te geven.¹⁵

3.2.3 Bovenschools aanbod: de vakantieschool

De ambitie om de onderwijsresultaten te verhogen geldt voor alle Rotterdamse leerlingen in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het mbo en hbo. Alle leerlingen worden de komende jaren in staat gesteld beter te presteren. Het niveau dat erin zit, wordt eruit gehaald. Vaak gaat het mis in de zomervakanties en op overgangsmomenten tussen de verschillende schoolsoorten. De vakantieschool moet de kloof dichten. Ze bereidt leerlingen voor op het vervolgonderwijs. Zo kan terugval worden voorkomen. Een voorbeeld daarvan is de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Na de Cito Eindtoets in februari verslapt soms de aandacht op school. Ook blijken taalvaardigheden van kinderen in de zomervakantie achteruit te gaan. De vakantieschool helpt om die terugval te voorkomen en de opgelopen achterstanden in te halen.

Acties bovenschools aanbod 2011-2014

De vakantieschool wordt bovenschools aangeboden en richt zich op de overgangen, op niveaubehoud en op talenten.

Vakantiescholen voor het hoogst mogelijke vervolgonderwijs

Leerlingen hebben aan het einde van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo soms een klein duwtje nodig om eruit te halen wat erin zit en een niveau hoger in te stromen. Zo zijn er bijvoorbeeld jaarlijks circa 4500 leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs die met een gemengd advies de school verlaten. Een deel van deze groep wil extra investeren om succesvol te zijn op het niveau van het hoogste advies.

In 2011-2014 worden in het primair en voortgezet onderwijs bovenschoolse vakantieklassen gestart in ieder geval op de volgende momenten in de schoolcarrière:

- Bij de overgang van groep 7 naar groep 8. Kinderen die op de Cito Entreetoets niet het niveau hebben gehaald dat door de leraar werd verwacht, kunnen deelnemen aan de vakantieschool. Zo maken zij kans op een betere score op de Cito Eindtoets. Het initiatief hiervoor ligt bij het primair onderwijs zelf.
- Bij de overgang van groep 8 naar het voortgezet onderwijs. Kinderen die naar aanleiding van de Cito Eindtoets een gemengd advies krijgen, kunnen deelnemen aan een vakantieschool. Daar krijgen zij niet alleen lesstof aange-

boden, maar worden zij ook voorbereid op de overgang naar het voortgezet onderwijs. Ze leren bijvoorbeeld om hun huiswerk te plannen. Het lesprogramma van de vakantieschool is aanvullend op het lesprogramma van het primair onderwijs. Primair en voortgezet onderwijs organiseren de inhoud gezamenlijk. Scholen in het voortgezet onderwijs plaatsen een kind dat de vakantieschool volgt conform het hoge Cito Eindadvies. Het voortgezet onderwijs bepaalt het gewenste niveau van de vakantieschool in overleg met het primair onderwijs. Zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs kan het initiatief nemen voor de organisatie van deze vakantiescholen.

- Voor de overgang van voortgezet onderwijs naar mbo, hbo en universiteit wordt aangehaakt bij bestaande en nieuwe initiatieven in Rotterdam.

In aanvulling hierop kunnen schoolbesturen ook weekendscholen of vakantiescholen op andere overgangsmomenten ontwikkelen en aanbieden.

Blijf op niveau tijdens de vakantie

Er zijn leerlingen die tijdens de vakantie het risico lopen om in (taal)niveau achteruit te gaan. Zij kunnen op initiatief van de school voor de start van het nieuwe schooljaar een opfrustraining krijgen, zodat zij goed starten in het nieuwe schooljaar. Hiermee wordt gestart in het primair onderwijs in de wijken die laag scoren op de Sociale Index. Het programma van deze training dient goed aan te sluiten op het reguliere lesprogramma.

Talenten verder ontwikkelen tijdens de vakantie

Scholen doen veel om talent te stimuleren, maar er zijn grenzen in het maatwerk dat een leraar aan leerlingen met veel talent kan bieden. Leerlingen die meer kunnen dan gedurende het jaar regulier aangeboden wordt, kunnen zich in het weekend of tijdens de vakantie verder ontwikkelen, zowel in de breedte als in de diepte. Door deze groep in het weekend of tijdens de vakantie een extra programma aan te bieden, bij voorkeur georganiseerd door primair en voortgezet onderwijs gezamenlijk, kunnen zij het maximale uit hun talent halen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van ervaringen met de Leonardo-groepen, de plusklassen en het Wetenschapsknooppunt.¹⁶ Een logische partner bij de opzet en uitvoering is het bedrijfsleven.

Inzet ouders, organisatie en financiering

Vanwege het belang van ouderbetrokkenheid voor het schoolsucces, wordt op alle vakantiescholen ook inzet van de ouders gevraagd. De vakantiescholen worden georganiseerd op bestaande locaties en goed verdeeld over de stad, zodat zij voor iedereen bereikbaar zijn.

De vakantiescholen worden door de schoolbesturen opgezet. De gemeente draagt bij aan de financiering.

15) Les in het Voetbalstadion is in Rotterdam gestart onder andere naar aanleiding van een motie van raadslid Belhaj in juli 2009 met als strekking De Kuip als klaslokaal te benutten.

16) Leonardo-groepen en plusklassen zijn een vorm van passend onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen. In een Wetenschapsknooppunt maken leerlingen uit het primair onderwijs in extra lessen kennis met de wetenschap.

3.3 De professionele school

“Eén van de belangrijkste voorwaarden om een onderwijsverbeteringstraject te doen slagen is de motivatie en betrokkenheid van de leerkrachten. Het vraagt vaak van hen een omslag, nascholing, extra voorbereiding, overleg, enz. Helemaal niet erg wanneer dit ook echt iets gaat ‘opleveren’.” (leerkracht)

De leraar bepaalt voor een belangrijk deel de kwaliteit en de resultaten van het onderwijs. Hij of zij verzorgt immers de overdracht van kennis in de klas. Een professionele school heeft dan ook voldoende en kwalitatief goede leraren. De leraren in de professionele school stimuleren elkaar in een resultaatgerichte werkwijze. Dat betekent onder meer dat toetsresultaten worden gebruikt om concrete doelstellingen voor leerlingen te formuleren en om de kwaliteit van de school te analyseren en te verbeteren. Andere aspecten die bijdragen aan de onderwijsresultaten zijn bijvoorbeeld de didactische aanpak en het pedagogisch handelen van de leraar. Schoolleiding en leraren spreken elkaar aan op de resultaten.

Leraren: kwaliteit en kwantiteit

Van verschillende kanten wordt gepleit voor versterking van de functie van leraren en hun kennisniveau.¹⁷ Professionalisering van de leraar staat centraal, zowel bij de schoolbesturen en scholen als bij het Rijk. Elke leraar werkt aan zijn professionaliteit. De opleiding is slechts de start van de professionele carrière van een leraar. Een goed functionerend personeelsbeleid is essentieel voor de ontwikkeling en handhaving van de kwaliteit van leraren.

Tijdens de periode 2006-2010 is bovendien geconstateerd dat het lesgeven in een stad als Rotterdam om bijzondere vaardigheden vraagt. Dat heeft te maken met de Rotterdamse leerlingpopulatie, die heel divers is in achtergrond en in taal- en ontwikkelingsniveau. Volgens het Rotterdams Docentenprofiel, dat in 2008 is ontwikkeld, moet de leraar op drie domeinen uitblinken: taal, schoolontwikkeling en zorg.¹⁸ Dit zijn ook belangrijke pijlers in het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014. Daarnaast werkt de Rotterdamse leraar resultaatgericht en heeft hij een goede relatie met ouders. Rotterdam komt verder met leraren die ervoor gaan.

De onderwijsarbeidsmarkt is op dit moment kwantitatief vrijwel in evenwicht. De Commissie Leerkrachten voorspelt echter dat er binnen afzienbare tijd naast het kwalitatief tekort (onbevoegde leerkrachten) ook een kwantitatief tekort ontstaat. Rotterdam is één van de elf regio's in Nederland die extra risico lopen op deze tekorten. Tegen deze achtergrond is voor het voortgezet onderwijs in het Platform Rotterdam Onderwijs Arbeidsmarkt een regionaal convenant gesloten voor de aanpak van het lerarentekort in Rotterdam voor de periode 2008-2011. Hierbij zijn alle partners in het Rotterdamse voortgezet onderwijs en mbo betrokken.

Dit platform heeft een aantal aanbevelingen gedaan die in dit programma worden meegenomen:

- aandacht voor de startende leraar en de rol van begeleider op school (BOS);
- aandacht voor het (dual) opleiden van leraren in de school (opleidingsscholen);
- beleid ontwikkelen om het lerarentekort op langere termijn te verhelpen;
- ondersteuning door het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid (SBO).

17) Zie bijvoorbeeld: Het Centraal Planbureau, 2006; Kansrijk Kennisbeleid; Onderwijsraad, november 2005, Kwaliteit en inrichting van de lerarenopleiding. Het is aannemelijk dat verdere (academische) professionalisering van leraren, zowel in het 'eigen vakgebied' als op het terrein van basisvaardigheden en algemene ontwikkeling (zodat bijvoorbeeld niet alleen leraren Nederlands alert zijn op correct taalgebruik), een effectieve maatregel is om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

18) Rotterdams Onderwijsbeleid, 2008, Eén profiel voor alle docenten?

Acties professionele school 2011-2014

Bij het streven naar een professionele school ligt de nadruk op verbetering van de competenties van leraren en schoolleiding en het opleiden van leraren in en voor de stad. Scholen die investeren in de professionele school worden uitgedaagd deel te nemen in het Topklassenarrangement: een werkwijze voor resultaatgericht werken op scholen (zie 3.5).

Kwaliteit

- Het Rotterdams Docentenprofiel wordt uitgebreid. Toegevoegd worden de competenties resultaatgericht werken en educatief partnerschap met ouders, zodat alle leraren toegerust zijn op hun taak. Leraren kunnen onder meer via nascholing hun competenties aanscherpen. Daarnaast wordt door de schoolbesturen een Rotterdams Schoolleidersprofiel opgezet. Aandachtspunten hierin zijn resultaatgericht werken, een professioneel personeelsbeleid en de relatie met de pabo, lerarenopleidingen en de universiteit. Op deze manier versterken leraar en schoolleiding elkaar in het kader van het resultaatgericht werken.
- Rotterdam neemt deel aan eventuele pilots van het programma Leerkracht van Nederland, dat door het Rijk wordt voortgezet.
- De kwaliteit wordt verhoogd van Rotterdamse opleidingen in het hbo, het wetenschappelijk onderwijs en op de ROC's die voorbereiden op een functie in het onderwijs (lerarenopleiding, academische pabo, opleidingen onderwijsassistenten). De opleidingen worden onder meer uitgebreid met een Rotterdams profiel. Nog meer dan nu wordt tijdens de opleiding een verbinding gelegd met de stad Rotterdam, zodat meer leerlingen geïnteresseerd en toegerust zijn voor het leraarschap in Rotterdam.

Kwantiteit

- Schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs inventariseren in 2011 hun behoefte aan leraren tot 2016 en leggen deze vraag neer bij de lerarenopleidingen en de pabo. In overleg tussen de schoolbesturen en lerarenopleidingen wordt deze vraag zo volledig mogelijk ingevuld.
- Tevens wordt in het voortgezet onderwijs, op de ROC's en de universiteit actief geworven onder de eigen leerlingen en studenten voor de lerarenopleidingen en de pabo. De leerlingen krijgen een stageplek op de eigen school aangeboden, waarbij ze niet alleen de school, maar ook de problematiek van de grote stad leren kennen (dual opleiden).

3.4 Ouderbetrokkenheid

“Betrokkenheid is niet alleen maar actieve aanwezigheid op school. Het gaat in eerste instantie om werkelijke interesse en betrokkenheid bij de ontwikkeling van je kind.” (ouder)

Ouders zijn eerstverantwoordelijk voor de ontwikkeling van hun kinderen. Zij zijn, net als leraren en schoolbestuurders aanspreekbaar op de resultaten van hun kinderen. Actieve ouderbetrokkenheid heeft een positief effect op de leerresultaten.¹⁹ Op papier bestaat partnerschap tussen ouders en school, maar in de praktijk valt dat vaak tegen.²⁰ De Onderwijsraad geeft aan dat het nodig en nuttig kan zijn om de verantwoordelijkheden over en weer helderder te markeren, bijvoorbeeld in de vorm van (schriftelijke) afspraken. Daarnaast geven huisbezoeken de school een duidelijker beeld van de achtergrond van ouder en leerling.²¹

De noodzaak van gezamenlijke betrokkenheid van ouders en school bij de ontwikkeling van een kind wordt breed gedeeld door scholen, beleidsmakers, onderzoekers en onderwijsondersteunende instellingen.²² In de strategie van een school om de onderwijsresultaten te verhogen, speelt de visie op ouderbetrokkenheid een belangrijke rol. Een goede relatie tussen leraar en ouder maakt een gesprek over de ontwikkeling en de vorderingen van een kind eenvoudiger. Scholen en ouders moeten bereid zijn te investeren in deze relatie. Het initiatief hiervoor ligt bij de school. Het helpt enorm als ouders zich uitgenodigd voelen om een relatie met de school aan te gaan. Vooral in het voortgezet onderwijs en het mbo is nog veel te winnen op het punt van ouderbetrokkenheid.

19) CPS ontwikkeling en advies, 2009, Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs.

20) Rotterdams Onderwijsbeleid 2006-2010.

21) Onderwijsraad, 2010, Ouders als partners.

22) Expertmeeting 2008 (Hogeschool Rotterdam, Haagse Hogeschool en Hogeschool Leiden), School en ouders: een onontbeerlijk partnerschap voor de ontplooiing van de talenten van onze jeugd.

Acties ouderbetrokkenheid 2011-2014

In het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 wordt op verschillende manieren gewerkt aan de ouderbetrokkenheid. Het programmabureau verzamelt positieve ervaringen met initiatieven op het gebied van ouderbetrokkenheid, die kunnen worden ingezet als ouderbetrokkenheid onvoldoende van de grond komt.

Wederzijdse verwachtingen

School en ouders zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de onderwijsresultaten van een kind. Zij gaan daarover samen het gesprek aan. Van de school mag worden verwacht dat zij daarin het voortouw neemt, op basis van een visie op ouderbetrokkenheid die in het schoolplan wordt vastgelegd. In het primair onderwijs wordt daarvoor het kaliber Kompas Ouderbetrokkenheid als uitgangspunt genomen. Uitgangspunt voor ouderbetrokkenheid is een aantal wederzijdse verwachtingen. Ouders hanteren als basis in de opvoeding de resultaten van de opvoeddebatten.²³ Dat betekent bijvoorbeeld dat zij zorgen dat hun kind voldoende Nederlands spreekt voordat het naar de basisschool gaat en dat zij regelmatig met de school bespreken hoe het met hun kind gaat. Scholen informeren ouders over de school en de schoolresultaten van hun kind. Zij betrekken ouders bij keuzemomenten in de schoolloopbaan: de overgang naar een andere school, profielkeuze, beroepsrichting of bij een doorverwijzing naar het speciaal onderwijs.

Startgesprek school, ouder, leerling & school-oudercontract

Wanneer een leerling op een school wordt ingeschreven (vve, primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo) vindt een gesprek plaats tussen ouders, school en eventueel de leerling. Het gesprek vindt plaats op school of bij de leerling thuis. Er worden afspraken gemaakt over wat school, ouders en leerling van elkaar mogen verwachten en waarop ze aanspreekbaar zijn. Belangrijk is dat tussen ouders en school een open relatie ontstaat die bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind.

School-oudercontracten kunnen helpen om de ouderbetrokkenheid te vergroten. De afspraken uit het startgesprek kunnen worden vastgelegd in een contract. De school bepaalt of zij ouders een dergelijk contract laat ondertekenen. Ouders kunnen daar ook zelf om vragen.

School-oudercontactpersonen en ouderconsulenten

School-oudercontactpersonen en ouderconsulenten kunnen de relatie tussen school en ouders verstevigen. De gemeente continueert deze functionarissen op scholen met leerlingen uit wijken met een sociale achterstand. Schoolbesturen ondersteunen hen met opleiding en begeleiding.

3.5 Twee schoolarrangementen

**“Gerichte aanpak op een school ondersteunen en subsidiëren, in plaats van gemeentebrede algemene projecten; uiteraard wel eisen stellen (volgen, meten, verantwoorden).”
(schoolbestuurder)**

Onderwijs moet worden gesteund door krachtig beleid, maar uiteindelijk gebeurt het in de school. De klas is de plek waar het verschil gemaakt wordt. Daarom biedt het programma twee schoolarrangementen. Deze ondersteunen scholen bij het (verder) vormgeven van een werkwijze die leidt tot hogere onderwijsresultaten. De arrangementen zijn:

- Intensieve Schoolontwikkeling (ISO) arrangement voor scholen die zwak of zeer zwak zijn;
- Topklassenarrangement voor alle andere scholen.

Alle Rotterdamse scholen worden uitgedaagd om het maximale uit hun leerlingen te halen. Scholen die relatief laag scoren, leggen de lat de komende periode een stukje hoger, evenals scholen die al relatief hoog scoren. Zo komt alle talent tot bloei. Dat vraagt om een aanpak op maat. De beste aanpak wordt bepaald door de leerlingpopulatie, de ouders, kennis en kunde in het team en ervaringen in het verleden. Scholen leggen in het schooljaarplan vast hoe de school komt tot verhoging van de onderwijsresultaten. De school geeft aan waar zij staat, welke resultaten zij wil bereiken en langs welke weg. De school geeft concreet invulling aan:

- resultaatgericht(er) werken;
- inzet van meer leertijd met een inhoudelijke focus op taal en rekenen;
- verdere professionalisering van de school;
- betrekken van ouders.

Het schoolbestuur meldt de school aan voor een van de twee arrangementen en neemt daar zelf ook actief aan deel. Ook het team wordt intensief betrokken; zij moeten

²³ Van 2007-2009 georganiseerd in het kader van het Rotterdams Onderwijsbeleid 2006-2010.

het ten slotte in de klas waarmaken. Kern van beide arrangementen is de lerende organisatie. De school zet zelf de eerste stap door een plan te maken om de werkwijze te verbeteren. Ook leren de scholen van elkaar.

ISO arrangement

Het ISO arrangement is bedoeld voor zeer zwakke en zwakke scholen. Door aan schoolontwikkeling te werken gaan de prestaties omhoog en gaat de school weer een voldoende scoren. Scholen die mee willen doen, dienen een gemotiveerd plan in, dat door de Commissie ISO op relevantie en haalbaarheid wordt getoetst. Gedurende het ontwikkelingstraject overleggen school en schoolbestuur regelmatig met de Commissie ISO over ontwikkelingen en resultaten.

Het ISO arrangement bevat de volgende elementen:

- uitwisseling tussen school, schoolbestuur en de Commissie ISO gedurende twee jaar;
- het opstellen van een probleemanalyse en het maken van een actieplan;
- inhoudelijk advies van de Commissie ISO;
- een financiële bijdrage voor de school, afhankelijk van de voorgestelde aanpak.

De ervaring met het ISO arrangement in de afgelopen periode heeft geleerd dat scholen, na aanvankelijke aarzeling, enthousiast zijn over deze aanpak en het effect. Nieuw in dit programma is dat (zeer) zwakke opleidingen in het mbo zich ook aan kunnen melden voor het ISO arrangement.

Topklassenarrangement

Het Topklassenarrangement is bedoeld voor alle andere scholen en afdelingen in het primair en voortgezet onderwijs in Rotterdam. Kwaliteitsverbetering zorgt ervoor dat de resultaten van de school (verder) worden verhoogd. De scholen leren in dit arrangement van elkaar en kunnen ervaringen uit vergelijkbare trajecten inbrengen. Daarnaast

kan dit arrangement voorkomen dat een school of afdeling zwak of zeer zwak wordt.

Scholen uit het primair en voortgezet onderwijs die aan dit arrangement deelnemen, doen dat vooralsnog voor twee jaar.

Het Topklassenarrangement bevat de volgende elementen:

- twee reflectiegesprekken met deskundigen uit het onderwijsveld in het eerste jaar (topklassenteam);
- een financiële bijdrage aan professionalisering van de school;
- inspirerende bijeenkomsten over relevante thema's;
- intervisie met Rotterdamse scholen die voor vergelijkbare uitdagingen staan in het tweede jaar;
- transparantie over de inzet van middelen en bereikte resultaten.

In 2011 kunnen maximaal vijftig scholen instappen die het arrangement verder mee ontwikkelen. Daarbij wordt aandacht besteed aan overlap met al lopende trajecten bij de schoolbesturen.

In een periode van twee jaar gaan alle Rotterdamse scholen in het primair en voortgezet onderwijs meedoen aan het Topklassenarrangement. Scholen die meedoen aan het Topklassenarrangement krijgen meer ruimte voor maatwerk, omdat deze aanpak beter inzicht geeft in wat er in de school nodig is om de onderwijsresultaten te verbeteren.

Het Topklassenarrangement wordt gekoppeld aan de professionele school. Mede daarin zit de kracht van dit arrangement. Het effect van investeren in de kwaliteit van de leraren wordt versterkt als de werkwijze in de school het excelleren van leraren mogelijk maakt. Die werkwijze wordt met behulp van het Topklassenarrangement gecreëerd.

4. Organisatie en gemeentelijke financiën

“Om resultaat te kunnen bereiken moet er een samenhangende aanpak van schoolse en voor- en buitenschoolse activiteiten zijn, ouders en omgeving betrokken worden, bewezen best practices moeten gehanteerd worden en er moet een consistent pedagogisch klimaat zijn.” (schooldirecteur)

4.1 Inleiding

Schoolbesturen en gemeente hebben ieder hun eigen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Beide partijen zijn echter eensgezind in hun wil om de resultaten van het onderwijs in Rotterdam te verhogen. De onderlinge samenwerking vormt de basis van het Rotterdams Onderwijsbeleid voor de periode 2011- 2014.

4.2 Organisatie

Schoolbesturen en gemeente willen snel met elkaar aan de slag. Binnen het programma worden de actielijnen opgezet als een project: voor- en vroegschoolse educatie, meer leertijd, vakantieschool, professionele school en ouderbetrokkenheid (zie hoofdstuk 3).

De opbouw van het topklassenteam (voortbouwend op en gekoppeld aan de bestaande Commissie ISO) wordt in het eerste jaar ook projectmatig ontwikkeld, net als de resultaatmeting van het programma (verzamelen gegevens, ontwikkelen programmamonitor, doorontwikkelen Onderwijsmonitor).

Het programma kent daarmee maximaal zeven projecten. Voor ieder project wordt een (deeltijd) projectleider aangesteld die verantwoordelijk is voor de uitvoering. De programmamanager zorgt er voor dat de projectresultaten gezamenlijk werkelijk bijdragen aan het doel van het programma zoals omschreven in hoofdstuk 2: verhoging van de onderwijsresultaten.

Aansturing programma

Het programma Beter Presteren valt onder het Rotterdams Onderwijs Forum (ROF). In het ROF worden naast Beter Presteren ook andere programma's, ontwikkelingen en beleidsstukken besproken. Beter Presteren heeft een eigen programmaraad die het programma aanstuurt. De programmaraad wordt aangewezen door het ROF en bestaat uit de wethouder onderwijs, de voorzitter van Fokor, de directeur onderwijs van de gemeente en een vijftal portefeuillehoudende ROF-leden.

De wethouder is voorzitter van de programmaraad Beter Presteren. De overige leden van de programmaraad zijn tevens portefeuillehouder van een van de genoemde projecten. Zij fungeren als aanspreekpunt en sparring-

partner voor de projectleider. De projectleider heeft zo een direct aanspreekpunt op bestuurlijk niveau, de bestuurders zijn zo direct betrokken bij de uitvoering van het programma.

De programmaraad Beter Presteren komt iedere twee maanden bijeen en stuurt het programma aan. De programmamanager bereidt de bijeenkomsten van de programmaraad voor, de programmaraad is haar opdrachtgever. Minimaal twee maal per jaar vindt een inhoudelijke bespreking van het programma plaats in het ROF. Dit kan leiden tot bijstellingen in het programma.

Projecten

Voor de projecten uit het programma wordt een projectleider aangesteld (voor- en vroegschoolse educatie, meer leertijd, vakantieschool, professionele school, ouderbetrokkenheid, topklassenteam en resultaatmeting). Sommige projecten krijgen een gemeentelijke projectleider, andere een vanuit de schoolbesturen; mogelijk kunnen na verloop van tijd projecten ook samengevoegd worden.

De projectleider is verantwoordelijk voor de uitvoering en het resultaat van het project. De projectleider organiseert een efficiënt team waarmee de beoogde resultaten bereikt kunnen worden. De plannen van aanpak van de projectleiders worden inhoudelijk besproken in de programmaraad

en medio 2011 voorgelegd aan het ROF.

De projectleider zorgt in zijn of haar project voor inbreng vanaf de 'werkvloer' (schoolleider/leerkracht) en voor een lerende organisatie (verbinding met Kenniswerkplaats). De portefeuillehouder is de bestuurlijke sparringpartner voor de projectleider; gezamenlijk organiseren zij zo nodig een klankbordgroep voor het project.

Samenhang

De programmamanager is verantwoordelijk voor de samenhang in het programma. De resultaten van de projecten moeten gezamenlijk immers leiden tot het bereiken van het doel van het programma: het verhogen van onderwijsresultaten. Daartoe monitort zij de voortgang van het programma, faciliteert zij projectleiders en programmaraad, organiseert zij kennisuitwisseling en brengt waar nodig dwarsverbanden aan. Op basis van een analyse van de voortgang van het programma kan zij voorstellen doen aan de programmaraad voor bijsturing in het programma. De programmamanager bereidt de programmaraad en de inhoudelijke besprekingen van het programma Beter Presteren in het ROF voor. Verder zorgt zij met een klein bureau voor goede communicatie over het programma en voor heldere verantwoording zowel richting schoolbesturen als gemeente.

Resultaatmeting

Het programma Beter Presteren werkt met twee monitors die beide in het ROF besproken worden: de Onderwijsmonitor en de Programmamonitor in het najaar en in het voorjaar alleen de Programmamonitor. De Programmamonitor meet het succes van de gezamenlijke inspanning op het programma: het aantal nulgroepen dat start, het aantal vakantiescholen enzovoorts. Dat is van belang omdat de effecten van deze inspanningen mogelijk nog niet binnen vier jaar zichtbaar worden, maar op lange termijn wel van groot belang zijn voor de verhoging van de onderwijsresultaten. Daarnaast worden binnen het programma het Onderwijsverslag en de Onderwijsmonitor verder ontwikkeld. Ook daarin zal de komende vier jaar de focus liggen op de onderwijsresultaten. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van voor de Onderwijsmonitor relevante indicatoren. Jaarlijks worden de bereikte resultaten geanalyseerd en worden afspraken gemaakt over eventuele bijstellingen op onderdelen, zowel voor de stad als geheel als per schoolbestuur. Omdat veel onderwijsgegevens bij het schrijven van dit programma (januari 2011) nog niet beschikbaar zijn, wordt de resultaatmeting in het eerste programmajaar als project opgezet.

Commissie ISO en topklassenteam

De commissie Intensieve Schoolontwikkeling (ISO) blijft een commissie van het ROF.

Zij blijft het arrangement voor zeer zwakke en zwakke scholen organiseren en uitvoeren.

Vanuit het programma wordt voor het Topklassenarrangement een topklassenteam opgezet. Vanuit de commissie ISO wordt hiertoe een voorstel gedaan; op termijn kunnen de Commissie ISO en het topklassenteam mogelijk samengevoegd worden.

De leden van het topklassenteam voeren reflectiegesprekken met school en schoolbestuur en brengen inhoudelijk advies uit over de schooljaarplannen: is de gekozen strategie effectief voor het verhogen van de onderwijsresultaten? Ook wordt het team gevraagd reflectie te geven op het niveau van de stad als geheel: waar is aanscherping nodig? Als we uitgaan van 50 scholen die in het eerste jaar deel kunnen nemen aan het Topklassenarrangement, bestaat het topklassenteam uit zes tot tien gezaghebbende deskundigen en een onafhankelijke voorzitter die met het programmabureau zorgt voor inhoudelijke afstemming van het team.

Kenniswerkplaats Rotterdam Talent

Het programma Beter Presteren wordt gestoeld op kennis. Er is veel wetenschappelijke en praktische kennis beschikbaar over effectieve onderwijsinterventies, maar veel is ook nog niet bekend: wat zijn bijvoorbeeld kritische succesfactoren van scholen die de onderwijsresultaten weten te verhogen? Door gebruik te maken van bestaande en nieuwe inzichten ('evidence-based' werken), kan nog meer bereikt worden in het onderwijs. De Kenniswerkplaats Rotterdams Talent²⁴ heeft als doel meer samenwerking te organiseren rond het thema 'talent' in Rotterdam, tussen onderzoekers en professionals uit het onderwijs. In het programma Beter Presteren wordt samengewerkt met de Kenniswerkplaats om wetenschappelijke inzichten en praktische kennis voor de uitvoeringspraktijk op scholen te ontsluiten.

24) De Kenniswerkplaats Rotterdams Talent is in 2010 is opgericht door de Erasmus Universiteit en de gemeente Rotterdam en bestaat verder uit de Hogeschool Rotterdam, Hogeschool INHolland, de CED-groep, Zadkine, Albeda en de dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving van de gemeente Rotterdam.

4.3 Gemeentelijke financiën

Voor het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 worden verschillende middelen aangesproken. Scholen en schoolbesturen financieren veel activiteiten uit hun reguliere middelen. De gemeente blijft investeren in leertijdverlenging (vve en brede school). Daarnaast stelt Rotterdam extra middelen beschikbaar: de intensiveringen voor het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014. De intensivering loopt op van 4,95 miljoen euro in 2011 tot 18 miljoen euro in 2014 (structureel).

Toelichting

De intensiveringen worden gericht ingezet voor het verhogen van onderwijsresultaten. Voor de brede inzet waar het programma om vraagt zijn de middelen ontoereikend. Met het ministerie van OCW zijn gesprekken gestart over een bijdrage aan groep nul en de vakantiescholen. Voor het ISO arrangement wordt net als in de afgelopen periode uitgegaan van cofinanciering met de (betreffende) schoolbesturen op 50-50 basis. Dit gaat ook gelden voor het Topklassenarrangement. Schoolbesturen gaan ook op 50-50 basis bijdragen aan het gezamenlijk programma-bureau, financieel en/of in menskracht.

Bedragen x 1000 euro	2011	2012	2013	2014
meer leertijd: groep nul	18.500 ²⁵ + 750	18.500 + 2.000	18.500 + 3.250	18.500 +5.000
meer leertijd: po en vo	25.000 ²⁶ + 1.775	25.000 + 3.775	25.000 + 6.575	25.000 + 9.525
meer leertijd vakantieschool	0 + 450	0 + 550	0 + 750	0 + 950
de professionele school	0 + 500	0 + 1.250	0 + 1.500	0 + 1.250
ouder betrokkenheid	5.500 + 100	5.500 + 300	5.070 + 300	4.680 + 300
topklassen- arrangement	0 + 150	0 + 375	0 + 450	0 + 375
ISO arrangement	900 + 675	900 + 450	900 + 225	900 + 0
kenniswerkplaats Rotterdam	0 + 50	0 + 50	0 + 50	0 + 50
resultaatmeting monitor, toetsen	0 + 200	0 + 250	0 + 250	0 + 250
programma bureau	0 + 300	0 + 300	0 + 300	0 + 300
totaal	49.900	49.900	49.470	49.080
intensivering	+4.950	+9.300	+13.650	+18.000
totaal	54.850	59.200	63.120	67.080

²⁵ Deze middelen (2011-2014) zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid van het ministerie van OCW, waar een dalende tendens in zit.

²⁶ Zie voetnoot 25.

Bijlage 1

Rotterdams Onderwijsbeleid 2006-2010

De afgelopen vier jaar hebben de betrokken partijen gezamenlijk gewerkt aan het Rotterdams Onderwijsbeleid 2006-2010 (ROB I). De focus lag op het verlengen van de leertijd (brede school), integratie en burgerschap, taal (voor- en vroegschoolse educatie), kwaliteit van scholen en ouderbetrokkenheid.

Hieronder volgt een korte terugblik op de resultaten. De resultaten dienen als springplank voor de beleidslijnen voor 2011-2014.

Brede school

Het vergroten van de effectieve leertijd heeft in de afgelopen periode vorm gekregen in de brede school. Uitgangspunt van de brede school was om maximaal zes uur extra activiteiten aan te bieden en zo talenten van leerlingen breed te ontwikkelen. Behalve het vergroten van de ontwikkelkansen was het doel om de sociale competenties te verbeteren, ouderbetrokkenheid te versterken en de sociale cohesie te vergroten. Het aantal brede scholen in het primair onderwijs is in vijf jaar tijd toegenomen van 116 in 2005 tot 181 in 2010. Het aantal brede scholen in het voortgezet onderwijs is toegenomen van 17 in 2005 tot 59 in 2010.

In het primair en voortgezet onderwijs zijn er bovendien nieuwe varianten ontwikkeld. Zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs is de samenwerking met de wijk vormgegeven.

Er is in de brede school een goede infrastructuur voor meer leertijd opgebouwd. Een aantal kritische succesfactoren voor de brede school is:

- Betrek de aanbieders van het buitenschoolse aanbod bij de school: ontwikkel een gemeenschappelijke pedagogische aanpak, zorg voor afstemming tussen leraren en vakkrachten, verbind het binnen- en het buitenschools leren met elkaar.
- Kies voor programma's met een meerjarige doorlopende lijn.
- Investeer in coaching en begeleiding van vakkrachten.
- Focus: kies gericht voor sport, cultuur, Denken Voelen Doen of anderszins.

De brede school kan rekenen op een groot enthousiasme bij ouders, leerlingen, scholen en de gemeente vanwege de toegevoegde waarde van deze extra inzet.

Integratie en burgerschap

Scholen en schoolbesturen hebben de afgelopen vier jaar gezamenlijk gewerkt aan het realiseren van meer gemengde scholen. De gemeente ondersteunde hen daarin. Sinds 2008 neemt Rotterdam ook deel aan een pilot

Integratie op School van het Ministerie van OCW om de segregatie in het primair onderwijs te bestrijden. In Rotterdam wordt daarbij vooral ingezet op versterking van de scholen met een ouderinitiatief. Nieuwe ouderinitiatieven ontstonden vaak na deelname van ouders aan zogenoemde voorlichtingscarroussels, die georganiseerd werden in wijken met te witte of te zwarte scholen. De ouderinitiatieven hebben geleid tot vier volledig gemengde scholen en zeven scholen met gemengde groepen. Daarnaast zijn vijftig vriendschapsscholen ontstaan in het primair onderwijs en zes in het voortgezet onderwijs. Hierbij worden verschillend samengestelde scholen aan elkaar gekoppeld met als doel verbetering van het onderwijs. Uit publicaties en op congressen blijkt dat Rotterdam landelijk nog steeds koploper is als het gaat om de aanpak van integratie op school.

Taal

In de vorige collegeperiode was het probleem van het gemiddeld lage taalniveau van Rotterdamse leerlingen al bekend. De keuze is gemaakt om vooral te investeren in de kwantiteit van vve en in het opzetten van schakelklassen. Dat heeft de volgende resultaten opgeleverd voor de vve:

- In Rotterdam zijn 184 vve peuterspeelzalen, ongeveer 115 vve basisscholen en 87 vve kinderdagverblijven.
- Op 1 oktober 2010 maakte 87% van alle driejarigen gebruik van een voorschoolse voorziening (doelstelling: 80%).
- Op 1 oktober 2010 volgde 72% van de driejarige doelgroepkinderen op een voorschoolse voorziening een vve-programma (doelstelling: 80%).
- In 2010 is de doelstelling uit de bestuurlijke overeenkomst tussen de G4 en OCW (100% dekkend aanbod voor doelgroepkinderen in de krachtwijken) ruimschoots gehaald.
- Rotterdam heeft meer dan de afgesproken 4.350 voorschoolse plaatsen aangeboden.

Schakelklassen zijn een belangrijk instrument gebleken voor het inhalen van taalachterstanden. In Rotterdam worden 72 schakelklassen voor het primair onderwijs en zes voor het voortgezet onderwijs gefinancierd door de gemeente. Daarnaast zijn er schakelklassen die door de schoolbesturen worden gefinancierd.

Kwaliteit van scholen

De doelstelling van zowel de schoolbesturen als de gemeente was om te realiseren dat alle Rotterdamse scholen voldoen aan de kwaliteitseisen van de Inspectie van het Onderwijs. In de afgelopen jaren is die doelstelling gehaald voor het primair onderwijs. Ruim veertig scholen volgden onder begeleiding van de commissie Intensieve School-

ontwikkeling (ISO) zo snel mogelijk een schoolverbetertraject. De commissie ISO stelt zich op als kritische ondersteuner. De aanpak zelf blijft de verantwoordelijkheid van school en schoolbestuur. Eén van de succesfactoren van de aanpak is dat schoolbestuurders op elkaars zwakke scholen de rol van begeleider op zich nemen. De betrokken scholen beschouwen de aanpak, na een onwennige start, als wind in de rug om hun eigen veranderprocessen te versnellen.

Ouderbetrokkenheid

Bij het ontwikkelen van ouderbetrokkenheid ontstaat idealiter een educatief partnerschap. Ouders en school hebben een gemeenschappelijk belang: het realiseren van optimale omstandigheden voor de ontwikkeling en het leren van het kind.

In het kader van het Rotterdams Onderwijsbeleid 2006-2010 en het plan van aanpak 'Maatwerk op school; meer leertijd voor kinderen' is de afgelopen vier jaar geïnvesteerd in verbetering van de ouderbetrokkenheid. Daarbij is een aantal successen geboekt.

- In 2007-2009 hebben opvoedebatten plaatsgevonden waaraan iedereen die met kinderen in aanraking komt, deel kon nemen. Eén van de opbrengsten is een lijst met tien punten die Rotterdammers vanzelfsprekend vinden bij de opvoeding van hun kind. In de relatie ouders-school zijn daar drie aandachtspunten uitgekomen: 'Ik verzorg mijn kind goed: zo kleed ik hem naar de weersomstandigheden en geef ik hem thuis een gezond ontbijt'; 'Ik zorg ervoor dat mijn kind goed voorbereid naar school gaat. Dat betekent bijvoorbeeld dat het voldoende Nederlands spreekt voor het naar de basisschool gaat'; en 'Ik bespreek regelmatig met de school hoe het met mijn kind gaat.' In de praktijk blijken niet alle ouders deze vanzelfsprekendheden toe te passen. Scholen kunnen een rol spelen in het aanspreken van ouders.
- Iedere school heeft het beleid voor ouderbetrokkenheid vastgelegd. In de praktijk verschillen de inspanningen om de ouders te betrekken van school tot school. Die inspanningen variëren van het organiseren van een informatieavond tot het afleggen van huisbezoeken bij leerlingen. De inspanningen van scholen op het gebied van ouderbetrokkenheid zijn niet altijd in overeenstemming met de visie van en de problematiek in de school. Een goede match op dat punt is wel wenselijk.
- De inzet van ouderconsulenten en school-oudercontactpersonen heeft geleid tot meer contact met ouders. Er zijn 200 ouderconsulenten in het primair onderwijs en in de wijkfelicitatiedienst en 25 school-oudercontactpersonen in het voortgezet onderwijs. Op verschillende scholen zijn ouderkamers ingericht.
- Er zijn diverse gemeentelijke programma's ontwikkeld met aandacht voor ouderbetrokkenheid. Voorbeelden daarvan zijn Lekker Fit, Ontbijt Thuis, Wensen en Grenzen, Gezonde School en het radioprogramma 'Zonder eten naar bed'.

Bijlage 2

Onderbouwing en beschikbaarheid gegevens

Onderbouwing primair onderwijs

- Het toezichtskader primair onderwijs formuleert een aantal velden waarop de voortgang op het gebied van taal en rekenen gevolgd kan worden. De Inspectie van het Onderwijs verzamelt de gegevens bij de scholen en rapporteert terug. Voor het programma Beter Presteren wordt daaruit geput. Het doel is om in 2014 65% vermindering van achterstand te realiseren op het terrein van technisch lezen in groep 3, begrijpend lezen in groep 4 en rekenen in groep 4 en 6.
- In Rotterdam werkt het overgrote deel van de scholen met het Cito leerlingvolgsysteem. Een deel van deze scholen maakt gebruik van de toetservice van de CED-Groep. Hier worden taal- en rekentoetsen verwerkt tot overzichten van resultaten op leerling-, groeps- en schoolniveau.
- De Inspectie van het Onderwijs gebruikt in haar toezicht de opbrengsten van een school, geoperationaliseerd in termen van een eindtoets, als een van de graadmeters voor de kwaliteit van het onderwijs.
- In Rotterdam wordt de Cito Eindtoets op nagenoeg alle scholen gebruikt als onafhankelijk gegeven naast het schooladvies voor voortgezet onderwijs.
- Voor de Eindtoets-score wordt het Rotterdamse gemiddelde afgezet tegen het landelijke gemiddelde. Het verschil bedraagt 4,2 punt. Het doel is om dit verschil met 2,8 punt in te lopen (circa 65%), resulterend in een eindscore van 534.
- Voor uitwerking van de doelen en het aanleveren van gegevens worden afspraken gemaakt met de schoolbesturen.

Onderbouwing voortgezet onderwijs

- Samen met het Rotterdamse onderwijsveld worden de indicatoren 'toets referentieniveau taal' en 'toets referentieniveau rekenen' ingevuld op basis van een nog uit te voeren nulmeting. De toetsen die nu op veel scholen in het voortgezet onderwijs worden afgenomen in het kader van het programma Rotterdams (Taal) Effect bieden daartoe een goed handvat.
- Centraal Schriftelijk Eindexamen: de Inspectie gebruikt bij haar toezicht in het voortgezet onderwijs de gemiddelde scores op het Centraal Schriftelijk Eindexamen als een van de graadmeters voor de kwaliteit van de opleiding van de school.
- In het Rotterdams Onderwijsbeleid 2011-2014 wordt het gemiddelde cijfer op het Centraal Schriftelijk Eindexamen voor Nederlands en wiskunde als doel gesteld.
- Het doel is om in 2014 voor Nederlands tenminste op het gemiddelde eindexamencijfer van Nederland te komen. Het verschil tussen het Rotterdamse gemiddelde en dat

voor Nederland is 0,1 punt. De diverse opleidingsniveaus verschillen daar niet in.

- Voor wiskunde is het doel gesteld om het verschil met het landelijke eindcijfer met 0,2 punt in te lopen. De verschillen zijn per opleidingsniveau soms groter dan het totale verschil. Daarom is gekozen voor een gedeeltelijke inhaalslag.

Onderbouwing middelbaar beroepsonderwijs

Samen met het Rotterdamse onderwijsveld worden de indicatoren 'toets referentieniveau taal' en 'toets referentieniveau rekenen' ingevuld op basis van een nog uit te voeren nulmeting. Een deel van de opleidingen is al aan het testen. Hier wordt zoveel mogelijk op aangesloten.

Bijlage 3

Rotterdamse Onderwijsmonitor

Rotterdamse Onderwijsmonitor 2011-2014 (in ontwikkeling)	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
primair onderwijs					
toets taal (referentieniveau) entree					
toets taal (referentieniveau) eind					
toets rekenen (referentieniveau) eind					
doorstroom binnen 8 jaar					
aantal zeer zwakke scholen					
aantal zwakke scholen					
toegevoegde waarde					
voortgezet onderwijs					
toets taal (referentieniveau) entree					
toets taal (referentieniveau) eind					
toets rekenen (referentieniveau) entree					
toets rekenen (referentieniveau) eind					
percentage leerlingen in klas 3 conform advies					
primair onderwijs					
rendement bovenbouw vmbo havo vwo					
gemiddeld cijfer CSE vmbo havo vwo					
slagingspercentage vmbo havo vwo					
gemiddeld cijfer CSE Nederlands					
gemiddeld cijfer CSE Engels					
gemiddeld cijfer CSE wiskunde					
aantal zeer zwakke afdelingen					
aantal zwakke afdelingen					
toegevoegde waarde					
middelbaar beroepsonderwijs					
toets taal (referentieniveau) entree					
toets taal (referentieniveau) eind					
toets rekenen (referentieniveau) entree					
toets rekenen (referentieniveau) eind					
aantal leerlingen dat switcht van studie					
aantal zeer zwakke opleidingen					
aantal zwakke opleidingen					
ongediplomeerde uitval					
hoger beroepsonderwijs					
toets taal (referentieniveau) entree					
toets rekenen (referentieniveau) entree					
aantal leerlingen dat switcht van studie					
ongediplomeerde uitval					
wetenschappelijk onderwijs					
toets taal (referentieniveau) entree					

Het programma Beter Presteren is een gemeenschappelijk programma van de Rotterdamse schoolbesturen en de gemeente Rotterdam.

Vormgeving: Linda Zoon
Fotografie: Alice Kalis en David Adams
2e druk: Romein Grafisch
Oplage: 500 ex.
Datum: februari 2011

Kijk voor meer informatie over het programma Beter Presteren en het Rotterdams Onderwijsbeleid op www.rotterdamsonderwijsbeleid.nl.